



**Czér Polla – Túri Gergő – Kaposvári Csilla –  
Horváth Krisztián – Farkas Borbás Fanni**

---

## **A társadalmi hatáskötvények szerepe a bűnismétlés megelőzését célzó programok finanszírozásában**

**The role of social impact bonds in funding recidivism-  
reducing programs**

### **Absztrakt**

A társadalmi hatáskötvény egy újfajta finanszírozási technika, amely egyszerre segíti elő a közszolgáltatások hatékonyságának javítását, a mérhető társadalmi hasznok elérését és a befektetők számára a pénzügyi megtérülést. Cikkünkben röviden áttekintjük a társadalmi hatáskötvény elméleti hátterét, működési mechanizmusát és szereplőit, valamint a finanszírozási módszer előnyeit és kockázatait. Négy esettanulmányon keresztül ismertetjük a bűnismétlés területén megvalósuló, bizonyítékokon alapuló és társadalmi hatáskötvény konstrukcióban működő programok gyakorlati tapasztalatait. Tanulmányunk elősegítheti hazánkban az újféle szolgáltatások, programok fejlesztését és megvalósítását a bűnismétlés megelőzés területén.

**Kulcsszavak:** társadalmi hatáskötvény, innovatív finanszírozás, visszaesés, reintegráció, bűnismétlés megelőzés

### **Abstract**

Social impact bond (SIB) is a new financial tool, which simultaneously helps to improve public service efficiency, to achieve measurable social benefits and to provide financial return to the investors. In this article, we briefly review the theoretical framework, structure and main actors of the SIB, as well as the advantages and disadvantages of this innovative financial model. We present four case studies to show the practical outcomes of evidence-based

recidivism reduction programs operating in SIB structure. This article may help the development and implementation of new types of services and programs in relation to crime prevention in Hungary.

**Keywords:** social impact bond, innovative financing, recidivism, reintegration, recidivism prevention

## Bevezető

A 2010-es években újfajta beruházási formák bontakoztak ki és terjedtek el a fejlett európai és észak-amerikai országokban, melyek egyszerre kívántak reagálni a 2008-as pénzügyi és gazdasági világválsággal, valamint a közszféra működésével kapcsolatos kihívásokra. Ezek között megemlíthetők a különböző ágazatokat (szociális, rendvédelmi, egészségügyi, oktatási) érintő kiadáscsökkentések, a közszféra szolgáltatásainak alacsony hatékonysága, a jóléti szolgáltatások minőségével kapcsolatos alacsony felhasználói elégedettség, valamint a pénzügyi piacok működésének társadalmakra gyakorolt negatív hatásai.

A kihívásokra válaszul egyre szélesebb körben terjedtek el a társadalmi hatású befektetések, melyek a kormányzati, nem profitorientált és a privát szféra szervezeteinek együttműködését igénylik (Wilson, 2014). A társadalmi hatású befektetések célja, hogy azok a pénzügyi megtérülés mellett jelentős társadalmi vagy környezeti hatásokat is elérjenek össztársadalmi szinten. E befektetések egyik típusa a társadalmi hatáskötvény, amelynél a kormányzat vállalja, hogy meghatározott társadalmi eredmények elérése esetén sikerdíjat fizet a program megvalósításához előzetesen tőkét biztosító befektetőnek (OECD, 2016). Az innovatív finanszírozási módszer fókuszában a közszolgáltatások hatékonyabbá tétele mellett az áll, hogy milyen módszerrel lehet új magánbefektetőket vonzani a társadalmilag hasznos programok létrehozásához.

A világon az első és egyben a bűnismétlés megelőzését célzó társadalmi hatáskötvény programot 2011-ben indították el az Egyesült Királyságban. A pozitív tapasztalatok alapján azóta több, mint száz program indult számos országban, különböző ágazatokban, úgymint az oktatás, az egészségügy és a szociális szféra (URL1). Tanulmányunk célja, hogy a bűnmegelőzéssel foglalkozó elméleti és gyakorlati szakemberek megismerjék a társadalmi hatáskötvény koncepcióját és működési mechanizmusát, valamint, hogy a nemzetközi példák ismertetésével ötletet adjunk hazai, a bűnismétlés megelőzését támogató programok fejlesztéséhez. Írásunkban röviden áttekintjük a társadalmi hatáskötvények elméleti koncepcióját és bemutatjuk a finanszírozási forma működési mechanizmusát, szereplőit és funkcióit.

Emellett bemutatunk egy lezárult bűnismétlést megelőző európai, valamint három, jelenleg még futó amerikai programot, amelyeknél ismertetjük a fő célkitűzéseket, az alkalmazott beavatkozásokat, a teljesítményértékelés és a finanszírozás módszereit, valamint a program létrehozásában és működtetésében kulcsszerepet játszó szervezeteket. Az esettanulmányokat követően ismertetjük, hogy a nemzetközi szakirodalom szerint melyek a társadalmi hatáskötvény programok előnyei, hátrányai, valamint összegezzük, hogy milyen lehetőségeket rejt e finanszírozási technika a hazai, bűnismétlés megelőzésére irányuló programok fejlesztésében.

## Módszertan

A bűnismétlés megelőzésére irányuló programok innovatív finanszírozási technikáival kapcsolatban feltáró kutatást végeztünk az alábbi kifejezésekre rákeresve a ScienceDirect és a Scopus adatbázisaiban, valamint a Google Scholar keresőben: bűnismétlés megelőzés, reintegráció, innovatív finanszírozás, társadalmi hatáskötvény. A szakirodalom gyűjtése során azokat a tanulmányokat válogattuk be, amelyek konkrét, a bűnismétlés megelőzésével foglalkozó példákat ismertetnek. 2011 óta 12 program indult a büntető igazságszolgáltatás területén, ebből nyolc az Amerikai Egyesült Államokban, egy Ausztráliában, egy Új-Zélandon és egy az Egyesült Királyságban és Hollandiában. A programok jelentős része a bűnismétlés megelőzésére irányul, különböző célcsoportokra összpontosítva (URL1).

## Eredmények

### *A társadalmi hatáskötvény elméleti koncepciója*

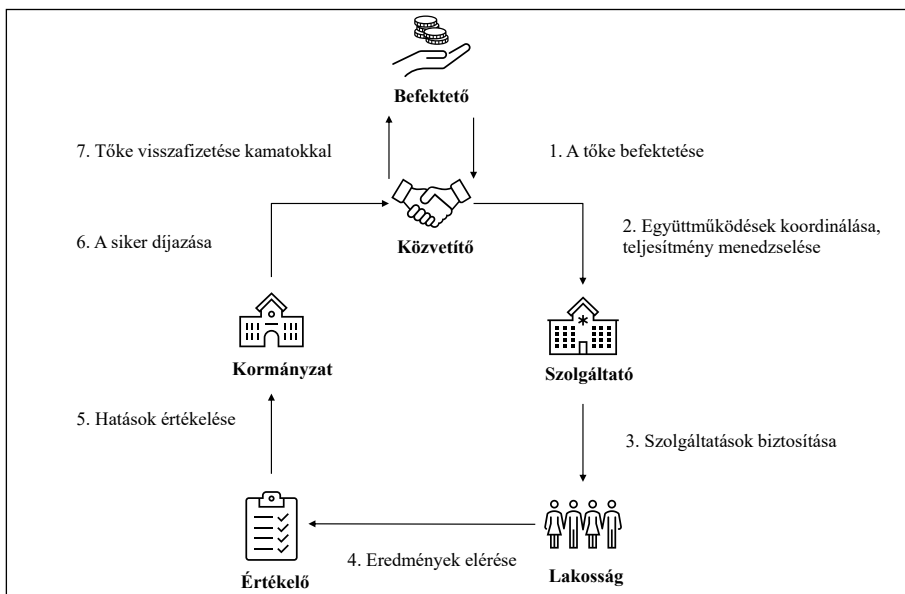
A társadalmi hatáskötvény az állami és a magánszféra közötti együttműködésből létrejövő újfajta finanszírozási forma, amelynek során a kormányzat, privát befektetők bevonásával, társadalmilag hasznos szolgáltatásokat finanszírozhat (OECD, 2016). Az újító megközelítés révén a közpénzek csak akkor használhatók fel, ha a szerződésben rögzített eredménycélokat sikeresen teljesítette a szolgáltató. A magánszféra befektetői ezzel pedig bővíthetik a portfóliójukat hatékony módon finanszírozva a társadalmilag fontos ügyeket (Dear et al., 2016). A társadalmi hatáskötvény fókusza és módszere több szempontból is eltérő az eddig alkalmazott finanszírozási technikáktól. A finanszírozási technika előtérbe helyezi a megelőzést, azaz többnyire olyan beavatkozások valósulnak meg e programok keretében, melyek különféle negatív kimenetek megelőzését (úgy mint a bűnismétlés vagy

az egészségromlás) célozzák az egyének életében, ami egyúttal számos további hasznot, költségmegtakarítást eredményezhet a társadalom és az állam számára. A társadalmi hatáskötvény alkalmazásával a kormányzat átháríthatja a pénzügyi kockázatokat a magánszektorra, és egyúttal enyhítheti a politikai kockázatokat. Ha a független értékelés megállapítja, hogy a szolgáltatók nem teljesítették a szerződésekben meghatározott eredménycélokat, az állam nem, vagy csak részben fogja visszafizetni a befektetők által biztosított tőkét, így a sikertelen programok finanszírozása nem közpénzből történik. E finanszírozási technika a programok tervezése és megvalósítása során hosszú távú együttműködésre ösztönzi a kormányzati-, magán- és nem profitorientált szféra szervezeteit.

## A társadalmi hatáskötvény működési mechanizmusa, szereplői és funkciói

A társadalmi hatáskötvény alapmodelljének működési mechanizmusát, szereplőit és funkcióit az 1. számú ábra ismerteti. Az alapmodell szerint a befektető a szerződésekben meghatározott ütemezés alapján biztosítja a program megvalósításához szükséges tőkét.

1. számú ábra: A társadalmi hatáskötvény mechanizmusa és a folyamat szereplői



Forrás: OECD (2016) alapján a szerzők saját szerkesztése.

A közvetítő a program menedzselésében és az egyes szervezetek tevékenységeinek az összehangolásában lát el kulcsszerepet: ennek során azonosítja a lehetséges befektetőket, szolgáltatókat és értékelőket, valamint támogatja a szerződéskötéshez szükséges megállapodások kialakítását (Gustafsson et al., 2015). A szolgáltató meghatározott szolgáltatásokat biztosít a program célcsoportja számára, továbbá bizonyos időközönként adatokat és információkat nyújt az értékelőnek. A független értékelő felelős a program eredményeinek értékeléséért. Amennyiben a szerződésben kitűzött sikercélokat elérték, az eredményfinanszírozó visszatéríti a befektető által biztosított tőkét, valamint a kamatot. Ha a program sikertelen, akkor az eredményfinanszírozó nem fizet a befektetőnek.

A társadalmi hatáskötvény programok struktúrája, bevont szereplői bizonyos esetekben eltérhetnek az alapmodelltől, például egynél több befektető, egyszerre több szolgáltató vagy több értékelő, tanácsadó is részt vesz a programban (Whitfield, 2015). Az értékelési módszer is programonként változhat: egyes esetekben az értékelő csak a program lezárását követően vizsgálja az elért eredményeket, míg más programoknál a megvalósítás során folyamatosan visszacsatolást és tanácsot ad a szolgáltatóknak és a közvetítőnek.

## **A társadalmi hatáskötvény szerepe a bűnismétlés megelőzésében (nemzetközi esettanulmányok)**

### *Peterborough (2010)*

A 2010-ben indult, öt éven át tartó társadalmi hatáskötvény program azért jött létre, hogy Peterborough városában megelőzze a bűnismétlést a rövid tartamú szabadságvesztésre ítélt bűnelkövetők körében. Az Egyesült Királyságban a rövid tartamú (1–3 év) szabadságvesztésre ítélt egyének a szabadulásukat követően 60%-kal nagyobb valószínűséggel követnek el újabb bűncselekményt más csoportokhoz viszonyítva. Sokuknak nincs otthona vagy munkája, ahova a szabadulást követően visszatérhetnének, és gyakran küzdenek mentális vagy szerhasználati problémákkal (URL2). A világ első társadalmi hatáskötvénye az ő támogatásukat helyezte fókuszba. A 2000 főt számláló programba olyan felnőttkorú férfiak jelentkezhetek, akiket kevesebb mint 12 hónap börtönbüntetésre ítélték. A „*One Service*” névre keresztelt kezdeményezés öt különböző nonprofit szolgáltatót fogott össze, azzal a céllal, hogy a szabadulástól kezdve a lehető legszélesebb körű és leginkább személyre szabott szolgáltatásokat nyújtsa ügyfelei számára. A fogvatartottakkal már a szabadulás

előtt elkezdődött a közös munka. Ennek során a szolgáltató felmérte az egyéni igényeket és a fogvatartottakkal együtt megtervezte a visszailleszkedésükhöz szükséges feladatokat.

A szabadulást követően a közös munka 12 hónapon át folytatódott, még abban az esetben is, ha a kliens időközben visszaesett (Disley et al., 2015). A részvétel önkéntes volt: a fogvatartottak döntötték el, hogy csatlakoznak-e a programhoz. A szolgáltatás mindig az adott kliens igényeihez és szükségleteihez igazodott, beleértve a lakhatási és foglalkoztatási támogatást, a gyerekneveléssel kapcsolatos tanácsadást és képzéseket, valamint a függőségi és mentális zavarok kezelését (Disley et al., 2011). A lakhatási támogatás keretein belül segítettek átmeneti vagy tartós szállást találni a kliensnek, továbbá tartották a kapcsolatot az ügyfél főbárával és a lakhatási segínyt nyújtó szervezetekkel. A foglalkoztatási támogatás során a kliens munkavállalással kapcsolatos tanácsadásban és gyakorlati segítségben részesült (például utazási költségek finanszírozása, személyi igazolvány megszerzése vagy a munkához illő ruhák megvásárlása). A szolgáltatás nagy hangsúlyt fektetett a családi kapcsolatok erősítésére is, így nemcsak az ügyfeleket, hanem a családjukat is támogatták, olykor gyerekneveléssel kapcsolatos foglalkozásokat és családi napokat szervezve a börtönben. A szolgáltatás tartalmazott stressz- és indulatkezeléssel, megküzdési stratégiákkal, motivációval, az idő konstruktív és eredményes felhasználásával, továbbá egészséges életmóddal kapcsolatos képzéseket is. A függőséggel küzdő klienseket pedig támogatták a felépülésben (Disley et al., 2015). A kezdeményezés finanszírozásához szükséges tőkét, 5,5 millió fontot nagyrészt alapítványok és jótékonyági szervezetek biztosították, a közvetítői feladatokat pedig a Social Finance nonprofit szervezet látta el. Az igazságügyi minisztérium és a Big Lottery Fund feltétele az volt, hogy akkor fizetik ki a sikerdíjat a befektetőknek, ha a bűnismétlési ráta kohorszokként legalább 10%-kal csökken, vagy amennyiben ez nem teljesül, akkor a két kohorszban együtt összesen 7,5%-kal.<sup>1</sup>

A program független értékelői a brit QinetiQ cég és a Leicesteri Egyetem voltak. Egy rendőrségi adatbázis alapján megvizsgálták a bűnismétlés gyakoriságát a programban résztvevő kohorszok esetében, majd ezt összevetették a kontrollcsoport eredményeivel. A kontrollcsoport tagjai olyan elítéltek

---

1 A kohorsz vizsgálat során a vizsgált mintát egy közös jellemzőkkel (például ugyanazon évben születettek vagy ugyanabban az évben börtönbe került fiatalok) bíró egyének csoportjából, azaz kohorszából nyerik. A vizsgálat lehet retrospektív, azaz visszatekintő, aminek során már meglévő adatok feldolgozása történik, illetve prospektív, azaz időben előre tekintő, aminek során a vizsgálatba bevont egyéneket meghatározott időközönként felkeresik adatgyűjtés érdekében. A kohorsz vizsgálatok akár évekig, évtizedekig is tarthatnak, viszont segítségükkel számos oksági kapcsolat és összefüggés azonosítható.

közül kerültek ki, akik szintén kevesebb mint 12 hónapot töltöttek különböző börtönökben és egy időben szabadultak a kísérleti csoport tagjaival (Disley et al., 2011). A kiválasztás folyamata egy statisztikai módszerrel történt, amely lehetővé teszi, hogy mind a kísérleti, mind a kontrollcsoportba csak olyan egyének kerüljenek, akik megfelelnek a vizsgálat kritériumainak (Cave et al., 2012). A világ első társadalmi hatáskötvény kezdeményezése sikerrel zárult, az első kohorsz esetében 8,4%-kal csökkent a bűnismétlési ráta, a második kohorsz esetében 9,7%-kal, a két kohorsz esetében összesen 9%-kal, ami meghaladta a kitűzött 7,5%-ot. A projekt az eredeti tervek szerint 2017-ig tartott volna, 3000 résztvevővel, végül azonban 2015-ben befejeződött, egy akkoriiban induló kormányzati átalakítás miatt, ami a pártfogó felügyeleti rendszer reformjára irányult és érintette volna a harmadik kohorsz résztvevőit, ezzel nehezítve az eredmények értékelését. Végül az utolsó kohorsz tagjai számára is biztosították a szolgáltatásokat, csak nem a társadalmi hatáskötvény program keretein belül (Disley et al., 2015).

#### *Massachusetts (2014)*

A 2014-ben indult, hétéves időtartamra tervezett kezdeményezés célja a bűnismétlés megelőzése a fiatalkorúak körében. Massachusetts államban évente 4000, magas kockázati csoportba tartozó fiatal elítélt szabadul, s közel kétharmaduk (64%) öt éven belül legalább egy alkalommal újra börtönbe kerül, ahol átlagosan 2,4 évet tölt. A szabadulás időpontjától számított egy éven belül mindössze 35%-uk talál munkát (Kodali et al., 2015). A projekt célkitűzése ezen fiatalkorú bűnelkövetők helyzetének javítása: munkavállalásuk támogatása, a bűnismétlés elkerülése, valamint biztonságosabb és erősebb közösségek létrejöttének elősegítése (URL3). A programban 929, 17 és 23 év közötti fiatal férfi vesz részt.

A program során a szolgáltatás biztosításért a Roca Inc. nonprofit szervezet felel, amely 25 éve nyújt bizonyítékokon alapuló, hatékony szolgáltatásokat fiatalok számára. A „*Roca modell*” a viselkedésváltoztatás bizonyított elméleteire épül: olyan készségek megszerzésében támogatja a fiatalokat, amelyek szükségesek az agresszió csökkentéséhez és ezáltal pozitív viselkedésbeli változásokat eredményeznek. A négy éven át tartó program egy kétéves intenzív részvételt igénylő blokkból, valamint egy kétéves utánkövetési periódusból áll, és négy alapvető elemet tartalmaz: a fiatalok felkutatása és bevonása a programba; intenzív esetkezelés; életvezetési készségfejlesztés, oktatási és foglalkoztatási programok; a fiatalok elhelyezkedésének támogatása a közösségi partnereken keresztül (Nonprofit Finance Fund, 2019). A programban való részvétel önkéntes, de csak olyanok kerülhetnek be, akiket a bűnismétlés

szempontjából magas kockázatúnak értékelték. A kezdeményezés finanszírozásában egyaránt részt vettek alapítványok, kereskedelmi hitelezők, maga a szolgáltatást nyújtó szervezet, valamint a projekt közvetítője is (Third Sector Capital Partners). A finanszírozáshoz kilencmillió dollárt a Goldman Sachs biztosított, a Kresge Foundation és a Living Cities fejenként másfél milliót, további három jótékonyági szervezet pedig összesen hatmillió dollárt. A szervezetek így összesen 21,3 millió dollárt biztosítottak a programhoz (URL3).

Massachusetts állam akkor fizet sikerdíjat (27 millió dollárt) a befektetőknek, ha a Roca Inc. által nyújtott szolgáltatások pozitív társadalmi eredményeket produkálnak és költséget takarítanak meg az államnak. A sikeresség három eredményességi mutató alapján kerül meghatározásra: a börtönben töltött napok számának csökkenése; a munkaképesség javulása; a foglalkoztatottság növekedése. A sikerdíjak nagy részét a börtönben eltöltött napok számának a csökkenése után járó kifizetések képezik. A sikerdíjak egy olyan fokozatos fizetési ütemterven alapulnak, ahol az állam egyre nagyobb összeget fizet minden olyan nap után, amikor a program résztvevői – egy véletlenszerűen kiválasztott kontrollcsoporthoz viszonyítva – elkerülik a bebörtönzést. A beavatkozás hatékonyságának mérése randomizált kontrollált vizsgálattal történik, ahol a kísérleti csoportot a programban részt vevő fiatalok képezik, míg a kontrollcsoportot olyanok, akik nem vesznek részt benne (Nonprofit Finance Fund, 2019). A randomizáció következtében kiesik minden olyan egyéb egyéni és környezeti tényező, ami hatással lehetne a kimenetelre. A vizsgálat segítségével így megállapítható, hogy mi történt volna ezekkel a fiatalokkal, ha nem vettek volna részt a programban. A vizsgálat kivitelezését és értékelését egy független cég, a Sibalytics LLC végzi, egy független hitelesítő céggel (Public Consulting Group) együttműködve, aki az értékelési módszertanért és az eredmények ellenőrzésért felelős.

### *Salt Lake (2016)*

A 2016-ban indult, hatéves időtartamra tervezett kezdeményezés célja a bűnisméltés megelőzése Utah államban. Salt Lake megyében a magas kockázati csoportba tartozó bűnelkövetők 74%-a kerül újra büntetés-végrehajtási intézménybe a szabadulást követő négy éven belül, ahol átlagosan egy évet töltenek (URL4). A projekt célkitűzése ezen egyének élethelyzetének a javítása. A programban 225, magas kockázati csoportba tartozó, mérsékelt vagy súlyos szerhasználati zavarral küzdő olyan egyén vehet részt, aki már letöltötte a börtönbüntetését és pártfogói felügyelet alatt áll. A szolgáltatás



biztosításáért felelős First Step House nonprofit szervezet 1958 óta segít szenvedélybetegeknek a felépülésben. A szervezet az utóbbi évtizedben az érdemi hatás elérése érdekében növelte a kezelési kapacitását, az átmeneti szállásai befogadóképességét, valamint a minőségbiztosítást és a klinikai menedzsmentet. A szolgáltató által nyújtott REACH program egy bizonyítékokon alapuló, holisztikus szemléletű, hosszútávú beavatkozás. A program neve az öt fő komponensének rövidítéséből áll: felépülés (Recovery), elköteleződés (Engagement), értékelés (Assessment), karrier (Career), lakhatás (Housing). A program a kockázat-szükséglet-válaszkészség (Risk-Need-Responsivity) modellre épül, amely magában foglalja az egyén kockázati szintjének felmérését és a kezelés intenzitásának meghatározását a kockázati szintet alapul véve. Ez alapján az egyén motivációjának és erősségeinek legmegfelelőbb kezelést tudják biztosítani. A program két éven át tart. Az első évben a kliensek intenzív kezelésben részesülnek, amely során a szolgáltató lakhatást is biztosít számukra az intézményben (Nonprofit Finance Fund, 2019). A második év már inkább az elért változás fenntartására fókuszál, elsősorban havi szolgáltatások formájában (például egyéni esetkezelés, foglalkoztatási és lakhatási támogatás). A jelentkezés a programba önkéntes alapon történik, a pártfogó felügyelői szolgálat havonta kétszer elküldi a szolgáltató számára az elérhető személyek listáját. A program finanszírozásához szükséges tőkét 5,4 millió dollárt hét befektető biztosította (URL4). A közvetítői feladatokat a Community Foundation of Utah jótékonyági alapítvány által direkt erre a célra létrehozott társaság látja el, amelynek az a feladata, hogy támogassa az olyan társadalmilag hasznos programokat a közösségen belül, melyek a hátrányos helyzetű csoportoknak segítenek, beleértve ebbe a fogvatartottakat, nőket, gyerekeket és a hajléktalanokat. Salt Lake megye akkor fizet sikerdíjat (5,95 millió dollár) a befektetőknek, ha az alábbi négy feltétel teljesül: 35%-kal csökken a letartóztatások száma a programban résztvevők között a kontrollcsoporthoz képest; 35%-kal csökken a börtönben töltött napok száma a programban részt vevők között a kontrollcsoporthoz képest; 25%-kal javul a foglalkoztatottság aránya a programban résztvevők között a kontrollcsoporthoz képest; ha a résztvevők legalább 66,4%-a minimum 200 óra kezelésben részesül a programhoz való csatlakozástól számított hat hónapon belül (Nonprofit Finance Fund, 2019). A program értékelését a Utah-i Egyetemen működő interdiszciplináris kutatóközpont látja el. A szolgáltató által kínált beavatkozások eredményességét egy hat éven át tartó randomizált kontrollált vizsgálat keretében fogják értékelni.

## *Ventura (2017)*

A 2017-ben indult, négyéves időtartamra tervezett kezdeményezés célja a bűnismétlés megelőzése Ventura megyében (URL5). Kalifornia államban közel 300 000 felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt bűnelkövető van, és több mint kétharmaduk három éven belül visszakerül a börtönbe. A projekt célkitűzése ezen elítéltek családi helyzetének és gazdasági lehetőségeinek támogatása, a bűnismétlés elkerülése, valamint a közbiztonság javítása. A programban 400, közepes és magas kockázati csoportba tartozó elítélt vehet részt (Nonprofit Finance Fund, 2019). A szolgáltatás biztosításáért az Interface Children & Family Service nonprofit szociális szolgáltató intézmény felel, amely több mint 40 éve működik Ventura megyében, és jó kapcsolatot ápol Ventura megye Pártfogó Felügyelői Szolgálatával. Ventura megye és a szolgáltató 2014-ben közös programot dolgozott ki, amely esetkezelést és reintegrációs szolgáltatásokat tartalmaz. A projekt keretein belül a szolgáltató személyre szabott és az egyéni szükségletekhez igazodó szolgáltatásokkal segíti a reintegrációt. A kliensek erkölcsi megújulás terápiában (Moral Reconciliation Therapy, továbbiakban: MRT), traumaterápiában, kapcsolatteremtési készségfejlesztésben és foglalkoztatási támogatásban részesülnek. Az MRT-t az 1980-as évek elején dolgozták ki fogvatartottak kezelésére és a bűnismétlés megelőzésére egy Tennessee állambeli szövetségi büntetés-végrehajtási intézményben, és azóta több tucat büntetés-végrehajtási intézményben alkalmazzák, több mint egymillió fogvatartott vett már részt benne (Ferguson, 2013). A módszer célja a személyiség és a viselkedés szisztematikus, lépésről lépésre történő fejlesztése (Little, 1988). A szolgáltatás keretein belül az MRT strukturált gyakorlatok és feladatok formájában célozza az ügyfelek viselkedésváltozását, a kiegészítésként alkalmazott traumaterápia pedig olyan kognitív viselkedési formákat tanít, amely képessé teszi a klienseket és a családjaikat arra, hogy fenntartsák a pozitív viselkedést. A kapcsolatteremtési készség fejlesztését célzó foglalkozások elsősorban a gyermekneveléssel, szülői szereppel, párkapcsolatokkal összefüggő készségek javítására fókuszálnak. A foglalkoztatási támogatás magában foglalja az elhelyezkedés támogatását, valamint a munkával kapcsolatos készségek fejlesztését (URL5). A programban részvételre jogosult személyeket Ventura megye Pártfogó Felügyelői Szolgálat jelöli ki. A program finanszírozására szükséges 2,6 millió dollárt négy befektető biztosította. A közvetítői feladatokat a Social Finance nonprofit szervezet látja el. Ventura megye akkor fizeti ki befektetőknek a sikerdíjat (2,85 millió dollárt), ha a szolgáltatásoknak köszönhetően bizonyítottan csökken a bűnismétlés. Ez két eredményességi mutató alapján kerül meghatározásra: azon negyedévek száma, amelyben a kliensek nem kerülnek újra

letartóztatásra, valamint a letartóztatások számának összehasonlítása egy 12 hónapos periódusban a kliensek és egy kontrollcsoport között randomizált kontrollált vizsgálat segítségével (Nonprofit Finance Fund, 2019). A projekt hatásának értékelését egy független szereplő, a Kaliforniai Egyetem végzi, a Ventura megyei Pártfogó Felügyelői Szolgálat, valamint a szolgáltató adatai alapján.

**1. számú táblázat:** Társadalmi hatáskövényvel finanszírozott bűnismétlés megelőzési programok

Program neve	Peterborough	Massachusetts	Salt Lake	Ventura
Ország	Egyesült Királyság	USA	USA	USA
Program kezdete	2010	2014	2017	2017
Program hossza	5 év	7 év	5 év	4 év
Résztevők száma	2000	929	225	400
Program célkitűzése	A bűnismétlés megelőzése a rövid tartamú szabadságvesztésre ítélt elkövetők körében	A bűnismétlés megelőzése fiatalok körében	A bűnismétlés megelőzése a magas kockázati csoportba tartozó elkövetők körében	A bűnismétlés megelőzése a felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt elkövetők körében
Beavatkozás típusa	Átfogó, személyre szabott, egyéni igényekhez és szükségletekhez igazodó szolgáltatások	Viselkedésváltozást célzó beavatkozások és intenzív esetkezelés, életvezetési készségfejlesztés (Roca modell)	Átfogó, személyre szabott szolgáltatások: esetkezelés, szerhasználati zavarok kezelése, (REACH modell)	Személyre szabott, egyéni szükségletekhez igazodó szolgáltatások, viselkedésváltozást célzó beavatkozások: traumaterápia
Értékelési módszer	Kontrollcsoport	Randomizált kontrollált vizsgálat	Randomizált kontrollált vizsgálat	Randomizált kontrollált vizsgálat

Program neve	Peterborough	Massachusetts	Salt Lake	Ventura
Értékelés alapjául szolgáló adatok	Rendőrségi adatbázis	Massachusetts-i munkanélküliség-biztosítási adatbázis, szolgáltató adatai	Pártfogó felügyelői szolgálat adatai, Salt Lake megyei börtön adatai, szolgáltató adatai, a munkaerőért felelős minisztérium adatai	Szolgáltató adatai, Ventura megyei pártfogó felügyelői szolgálat adatai
Befektetett összeg	5 millió font	21,2 millió dollár	5,4 millió dollár	2,6 millió dollár
Sikerdíj	5,15 millió font	27 millió dollár	5,95 millió dollár	2,85 millió dollár
A sikerdíjhoz kötődő eredményindikátorok	1) A bűnismétlési ráta csökkenése a kohorszok esetében	1) Börtönben töltött napok számának csökkenése. 2) Foglalkoztatottság növekedése. 3) Munkaképesség javulása.	1) Letartóztatások számának csökkenése. 2) Börtönben töltött napok számának csökkenése. 3) Foglalkoztatottság javulása. 4) Sikeres részvétel a programban.	1) Azon negyedévek száma, amelyben a kliensek nem kerülnek újra letartóztatásra. 2) Bűnismétlés csökkenése a kliensek körében.
A tőke kezdeti vizs­szafizetési kritériuma	Nincs adat	1) 5,2%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában. 2) A részt vevők több mint kilenc alkalommal találkoznak a szociális munkással/negyedév. 3) A részt vevők jövedelme meghaladja az 1000 dollárt/negyedév.	Bármilyen különbség a kísérleti- és a kontrollcsoport között	1) Bármilyen mértékű csökkenés a letartóztatások számában. 2) Letartóztatásmentes negyedévek száma.

Program neve	Peterborough	Massachusetts	Salt Lake	Ventura
A tőke teljes visszafizetési kritériuma	Nincs adat	Minimum 40%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában	20%–25%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában	Nem nyilvános
A tőke teljes visszafizetési kritériuma + a sikerdíj maximuma	10%-os csökkenés bűnismétlési rátában kohorszanként, vagy 7,5%-os csökkenés két kohorszban együtt	70%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában	1) 35%-os csökkenés a le tartóztatások számában. 2) 35%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában. 3) 25%-os hatás a foglalkoztatottságra. 4) 66,4%-os részvétel a programban.	Nem nyilvános

*Forrás:* Nonprofit Finance Fund (2019) és Disley (2014) alapján a szerzők saját szerkesztése.

## A társadalmi hatáskötvények alkalmazásának előnyei és hátrányai

A társadalmi hatáskötvények egyik fontos előnye, hogy a társadalmilag hasznos programok finanszírozásában lehetővé teszik új típusú magántőke bevonását a kormányzati források mellett. A finanszírozási technika elősegítheti a források hatékonyabb elosztását és azt, hogy egységnyi erőforrásból a lehető legnagyobb társadalmi nyereséget, illetve költségmegtakarítást lehessen realizálni (OECD, 2016). A társadalmi hatáskötvények másik előnye, hogy javítják a programok hatékonyságát azáltal, hogy megbízható indikátorokat alkalmaznak a teljesítmény mérésére. E finanszírozási technika eredményorientáltsága miatt tágabb tér nyílik a kísérletezésnek és az innovatív beavatkozásoknak. A társadalmi hatáskötvények továbbá megkönnyítik a köz- és a magánszektor közötti kapcsolat létrejöttét a kritikus társadalmi problémák kezelése érdekében. A társadalmi hatáskötvény programok egyik hátránya, hogy bonyolult szerkezetük és működésük miatt jelentős mértékű lehet az adminisztratív költség, ezért olyan beavatkozásokat érdemes választani a programok tervezésekor, melyekkel jelentős

mértékű megtakarítás érhető el (Katz et al., 2018). Gyakran felmerülő kritika továbbá, hogy számos társadalmi probléma nem alkalmas kvantitatív elemzésre, például az etnikai vagy nemi egyenlőtlenséggel kapcsolatos kérdéseket nem, vagy csak nehezen lehet átfordítani a hatáskötvények értékelését biztosító indikátorokra (Arena et al., 2016). E finanszírozási módszer kritikussai szerint morális kérdéseket vet fel az is, hogy a befektetők nyereségcélja veszélyeztetheti a programok társadalmi hatásait (McHugh et al., 2013).

## Összegzés

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia kiemelt céljai között szerepel a fogvatartottak munkaerőpiaci helyzetének javítása és társadalmi reintegrációjának támogatása a bűnismétlés megelőzése érdekében [1585/2019. (X. 16.) Korm. határozat]. A hazai büntetés-végrehajtás területén nem ismeretlen az állami és magánszektor együttműködése, hiszen a tiszalöki és a szombathelyi börtön PPP konstrukcióban, azaz a köz- és magánszektori partnerség keretében jött létre, valamint üzemel azóta is (Varga, 2016). E konstrukcióban megvalósuló beruházások azonban főként ingatlanépítési és üzemeltetési programoknak tekinthetők. A büntetés-végrehajtás hazai gyakorlatában azonosítható még a PPP konstrukcióban történő foglalkoztatás is, amelynek során a fogvatartottat egy magáncég alkalmazza, azonban ez a foglalkoztatási forma a megfelelő ösztönzőrendszerek hiányában kevésbé elterjedt. Ezekkel szemben a társadalmi hatáskötvényt mint finanszírozási technikát olyan speciális csoportok és jól lehatárolt problémát célzó szolgáltatások esetében alkalmazzák, mint például a bűnismétlés megelőzését elősegítő és a reszocializációt támogató programok. Kiemelendő, hogy a társadalmi hatáskötvény konstrukciójának alapja, hogy kifizetés csak a társadalmi hatások mérését és értékelését követően, a pozitív hatások azonosítása esetén lehetséges. A társadalmi hatáskötvény alkalmazása nemcsak új típusú befektetők bevonását és a kormányzati programok hatékonyságának növelését segítheti elő, hanem a bűnelkövetők életkörülményeinek és szocializációs hiányainak fejlesztését célzó reintegrációs programok elterjedését is. A nonprofit vagy egyházi szervezetek kiemelt szereppel bírnak a társadalmi visszailleszkedés szempontjából (Miklósi, 2016). Nemcsak a szabadulást követően, hanem már a börtönévek során is tevékenykednek az oktatásban, a családgyejesítésben, a pszichológiai támogatásban. Az elmúlt években több pályázat is segítette a börtönben lévő, illetve onnan szabaduló fogvatartottak visszailleszkedését, munkába állását (Gál, 2015; Hegedűs et al., 2016). A társadalmi hatáskötvény jó lehetőséget adhat ezen szervezeteknek, hogy szolgáltatásaikat e pályázatok

megvalósítását követően is fenntartsák és továbbfejlesszék vagy bővítsék. A társadalmi hatáskötvény lehetőséget adhat a pártfogói szolgálat, az utógondozói hálózat fejlesztésére, a félutas házak kialakítására, valamint a differenciált ellátási módok kialakítására, azaz, hogy a reintegrációt támogató tevékenység igazodjon az elkövető sajátosságaihoz (például nem, kor, büntetés hossza). A társadalmi hatáskötvény hazai alkalmazásának egyik előfeltétele annak vizsgálata, hogy a hazai kormányzat és a lehetséges befektetők hogyan viszonyulnak e programfinanszírozási technikához. Célszerű annak feltérképezése is, hogy rendelkezésre állnak-e bizonyítottan hatásos szolgáltatások biztosításában tapasztalt nem profitorientált vagy profitorientált szervezetek, melyek lehetséges szolgáltatóként funkcionálhatnak ilyen programokban. Tanulmányunkban áttekintést adtunk a társadalmi hasznokat előtérbe helyező innovatív finanszírozási módszer elméleti koncepciójáról és működési mechanizmusáról, valamint ismertettünk e finanszírozási technikával megvalósuló, bizonyítékokon alapuló reintegrációs programokat is. Mindezek reményeink szerint segíthetnek a hazai, bűnismétlés megelőzését célzó programok tervezése és fejlesztése során.

## Felhasznált irodalom

---

- Arena, M., Bengo, I., Calderini, M. & Chiodo, V. (2016). Social Impact Bonds: Blockbuster or Flash in a Pan? *International Journal of Public Administration*, 39(12), 927-939. <https://doi.org/10.1080/01900692.2015.1057852>
- Cave, S., Williams, T., Jolliffe, D. & Hedderman, C. (2012). Peterborough Social Impact Bond: An independent assessment. Development of the PSM methodology. *Ministry of Justice Research Series*, 8(12).
- Dear, A., Helbitz, A., Khare, R., Lotan, R., Newman J., Crosby Sims, G. & Zaroulis, A. (2016). *Social Impact Bonds: The Early Years*. Social Finance Global Network
- Disley, E., Giacomantonio C., Kruithof K. & Sim M. (2015). *The payment by results Social Impact Bond pilot at HMP Peterborough: Final process evaluation report*. Crown Copyright. <https://doi.org/10.7249/RR1212>
- Disley, E., Rubin J, Scraggs E., Burrowes N. & Culley D.M. (2011). *Lessons learned from the planning and early implementation of the Social Impact Bond at HMP Peterborough*. RAND Corporation
- Disley, E. & Rubin, J. (2014). *Phase 2 report from the payment by results Social Impact Bond pilot at HMP Peterborough*. RAND Corporation. <https://doi.org/10.7249/RR473>
- Ferguson, L. M., Wormith, J. S. (2013). A Meta-Analysis of Moral Reconciliation Therapy. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(9), 1076–1106. <https://doi.org/10.1177/0306624X12447771>

- Gál L. (2015). A munkaerő-piacon innen, a börtönön túl. A büntetés- végrehajtási intézetből szabadult rabok esélyei a legális munkaerő-piacon. In Albert F. (Szerk), *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek* (pp. 23-58). Szociológiai Tanulmányok, 2. Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont
- Gustafsson-Wright, E., Gardiner, S. & Putcha, V. (2015). *The Potential and Limitations of Impact Bonds: Lessons from the First Five Years of Experience Worldwide*. Global Economy and Development at Brookings
- Hegedűs J. & Ivaskovics K. (2016). Büntetés-végrehajtásban dolgozók nézetei a reintegrációról. *Alkalmazott Pszichológia, 16*(4), 71–92.
- Katz, A.S., Brisbois, B., Zenger, S. & Hwang, S.W. (2018). Social Impact Bonds as a Funding Method for Health and Social Programs: Potential Areas of Concern. *American Journal of Public Health, 108*(2), 210-215.
- Kodali, S., Grossman, J. & Overholser G. (2014). The Massachusetts Juvenile Justice PSF Initiative. *Project Brief, 2*. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2017.304157>
- Little, G. L. & Robinson, K. D. (1988). Moral Reconciliation Therapy: A Systematic Step-by-Step Treatment System for Treatment Resistant Clients. *Psychological Reports, 62*(1), 135–151. <https://doi.org/10.2466/pr0.1988.62.1.135>
- McHugh, N., Sinclair, S., Roy, M., Huckfield, L. & Donaldson, C. (2013). Social impact bonds: a wolf in sheep's clothing? *Journal of Poverty and Social Justice, 21*(3), 247-257. <https://doi.org/10.1332/204674313X13812372137921>
- Miklósi M. (2016). A büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységeinek új rendszere. *Iskolakultúra, 26*(5), 48-62. <https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2016.5.48>
- Nonprofit Finance Fund (2019). *Pay for Success: The First 25*. A Comparative Analysis of the First 25 Pay for Success Projects in the United States. May 2019.
- OECD (2016). *Local Economic and Employment Development: Social impact bonds: state of play and lessons learnt*. <https://www.oecd.org/cfe/leed/SIBs-State-Play-Lessons-Final.pdf>
- Varga J. (2016). A büntetés-végrehajtás és a magánszféra. *Közjavak, 5*, 26-30. <https://doi.org/10.21867/KjK/2016.1.6>.
- Whitfield, D. (2015). *Alternative to Private Finance of the Welfare State: A global analysis of Social Impact Bond, Pay for Success and Development Impact Bond Projects*. Australian Workplace Innovation and Social Research Centre
- Wilson, K. E. (2014). *New Investment Approaches for Addressing Social and Economic Challenges*. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, No. 15.

## A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Social Finance UK. (2020a). Social impact database*. <https://sibdatabase.socialfinance.org.uk/>

URL2: *Social Finance UK. (2020b). Peterborough*. [https://sibdatabase.socialfinance.org.uk/?project\\_id=7](https://sibdatabase.socialfinance.org.uk/?project_id=7)



URL3: *Third Sector. (2014). Fact Sheet, The Massachusetts Juvenile Justice Pay for Success Initiative Revised December 16, 2014.* [https://govlab.hks.harvard.edu/files/govlabs/files/massachusetts\\_roca\\_pfs\\_project\\_fact\\_sheet.pdf](https://govlab.hks.harvard.edu/files/govlabs/files/massachusetts_roca_pfs_project_fact_sheet.pdf)

URL4.: *Third Sector. (2016). Salt Lake County Pay for Success Initiative. Fact Sheet.* [https://www.thirdsectorcap.org/wp-content/uploads/2016/12/161216\\_SLCo-Fact-Sheet-FINAL.pdf](https://www.thirdsectorcap.org/wp-content/uploads/2016/12/161216_SLCo-Fact-Sheet-FINAL.pdf)

URL5: *Social Finance. (2017). Ventura County Project to Support Reentry. Fact Sheet.* [https://socialfinance.org/wp-content/uploads/VCProjectToSupportReentry\\_Fact-Sheet.pdf](https://socialfinance.org/wp-content/uploads/VCProjectToSupportReentry_Fact-Sheet.pdf)

## **Hivatkozott jogszabályok**

---

1585/2019. (X. 16.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2020–2021. évekre szóló intézkedési tervéről

## **A cikk APA szabály szerinti hivatkozása**

---

Czér P., Túri G., Kaposvári Cs., Horváth K. & Farkas B. F. (2021). A társadalmi hatáskötvények szerepe a bűnisméltés megelőzését célzó programok finanszírozásában. *Belügyi Szemle*, 69(4), 561-577. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.3>